

UPPSALA
UNIVERSITET

Culpabegreppet

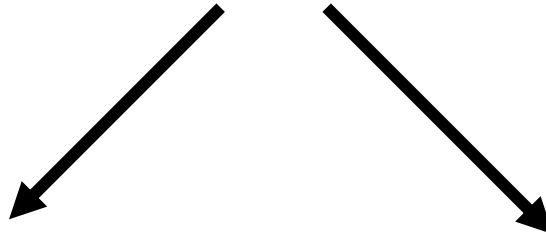
Föreläsning i straffrätt

Professor Magnus Ulväng

TVÅ SORTERS CULPA

Oaktsamhet (Culpa)

Gärningsrekvisit

- Orsakande
- Otillåtet risktagande
- Relevans (adekvat kausalitet)

Skuldrekvisit

- Medveten oaktsamhet
- Omedveten oaktsamhet

BROTTSBEGREPPET

A REKVISIT FÖR OTILLÅTEN GÄRNING

1. BROTTSBESKRIVNINGSENLIGHET

TOLKNING AV LAGTEXT

- Rekvisiten i en straffbestämmelse är uppfyllda

BEGRÄNSANDE PRINCIPER OCH LÄROR

- Kravet på gärningsculpa och kontroll
- **Nationella begränsningar**
- **Garantställning** vid underlåtenhet

2. RÄTTFÄRDIGANDE OMSTÄNDIGHETER

- Omständigheter som gör KG tillåten **trots att den är brottsbeskrivningsenlig**
- T.ex. *nöd, nödvärn, samtycke* etc.

B REKVISIT FÖR PERSONLIGT ANSVAR

1. DET ALLMÄNNA SKULDKRAVET

UPPSÅT/OAKTSAMHET

- Dolus
- Personlig culpa

TÄCKNINGSPRINCIPEN

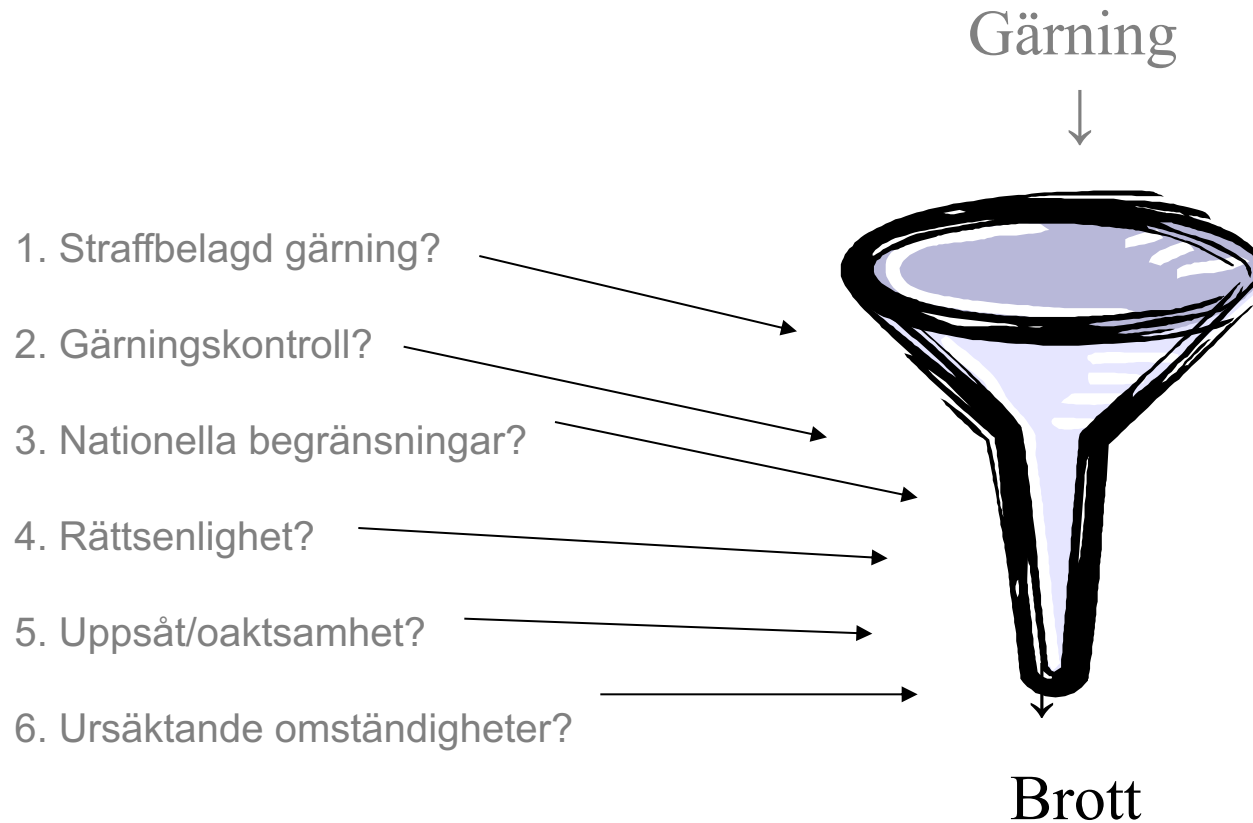
- Täcker GM:s uppsåt/oaktsamhet hela den brottsbeskrivningsenliga gärningen?

2. URSÄKTANDE OMSTÄNDIGHETER

- Omständigheter som helt ursäktar GM **trots skuld (uppsåt/oaktsamhet)**
- T.ex. *excess, straffrättsvillfarelse, frivilligt tillbakaträdande* etc.

TRATTMODELL

TRE TYPFALL

Typfall 1

Gärningsculpa

Typfall 2

Kontroll över hela
händelseförloppet
(automatiskt gärningsculpa)

(Typfall 3)

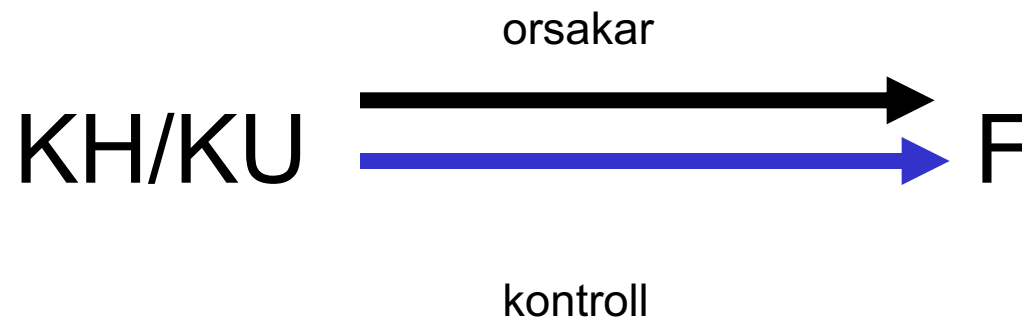
Föregående gärningsculpa
(vid ofrivilliga gärningar)

UPPSALA
UNIVERSITET

TYPFALL 2

Kontroll över hela händelseförloppet

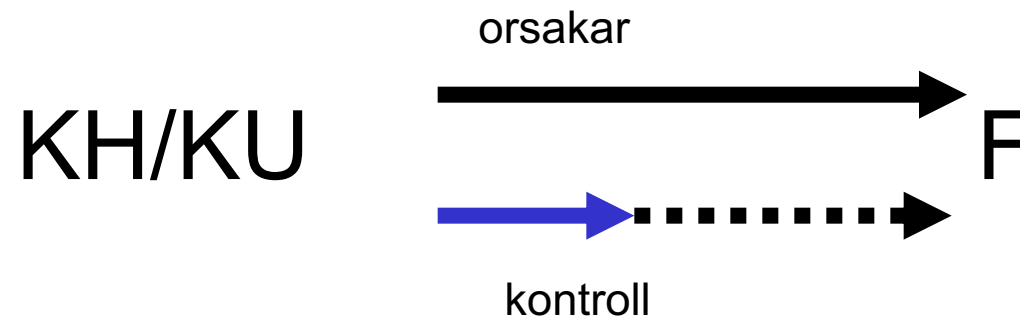

UPPSALA
UNIVERSITET

TYPFALL 1

Gärningsculpa

TYPFALL 1 – GÄRNINGSCULPA

1. Utgör KG ett *otillåtet risktagande*?

2. Är risken *relevant* för den okontrollerade *följden*?

→ Om JA på 1 och 2 = Gärningssculpa

→ Gärningen är **oaktsam** och **följden** är orsakad på ett **relevant sätt** (adekvat kausalitet)

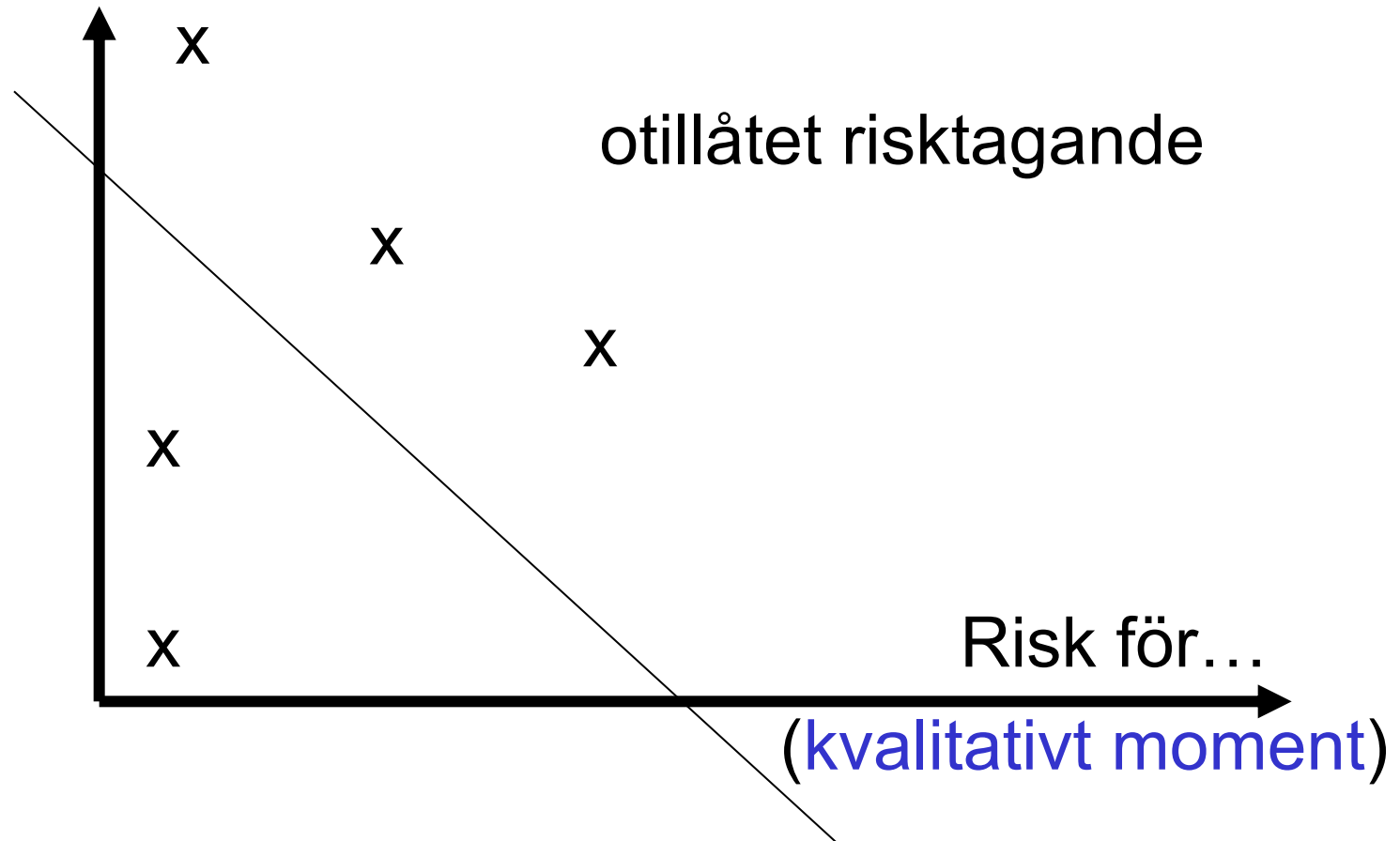

1. OTILLÅTET RISKTAGANDE (= var gärningen oaktsam?)

- (a) Innebär *KG en risk för att OF* skulle inträffa?
- (b) Innebar risken att det fanns *goda skäl att avstå*?

Grad av risk (**kvantitativt moment**)

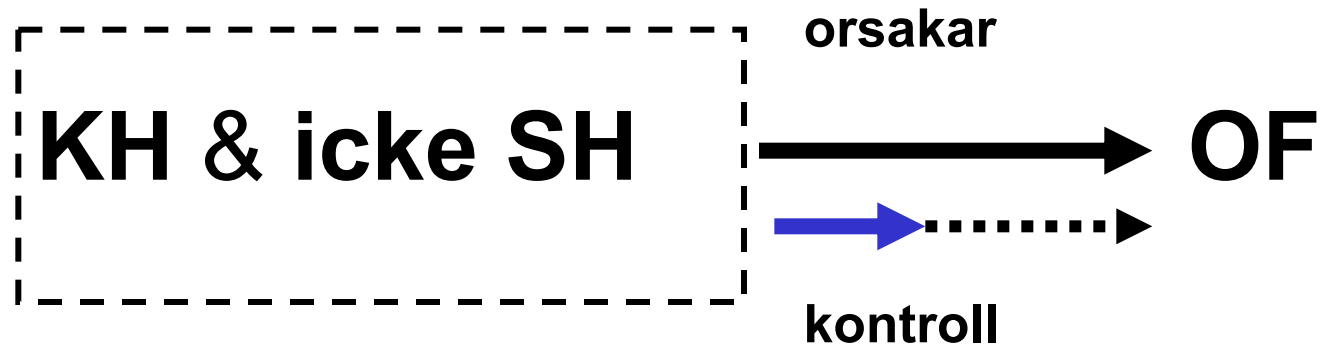

BEDÖMNINGSGRUNDER

1. Aktsamhetsstandarder (rättsliga och icke-rättsliga)
2. Bonus pater familias (Pseudostandarder)
3. Ordningsregler, allmänna föreskrifter etc.
4. Övertagandegrundsatsen
5. Handling i kombination med underlåtna skyddsåtgärder (KH & icke-SH)
6. Förtroendegrundsatsen

UPPSALA
UNIVERSITET

2. RELEVANSPRÖVNING

- (a) Hade gärningsmannen anledning att ta det konkreta händelseförloppet i beräkning? (Var följden förutsebar?)
- (b) Tillhör händelseförloppet den klass av händelseförlopp som gör den kontrollerade gärningen till ett otillåtet risktagande (oaktsam)? (Innebär följden ett riskförverkligande?)

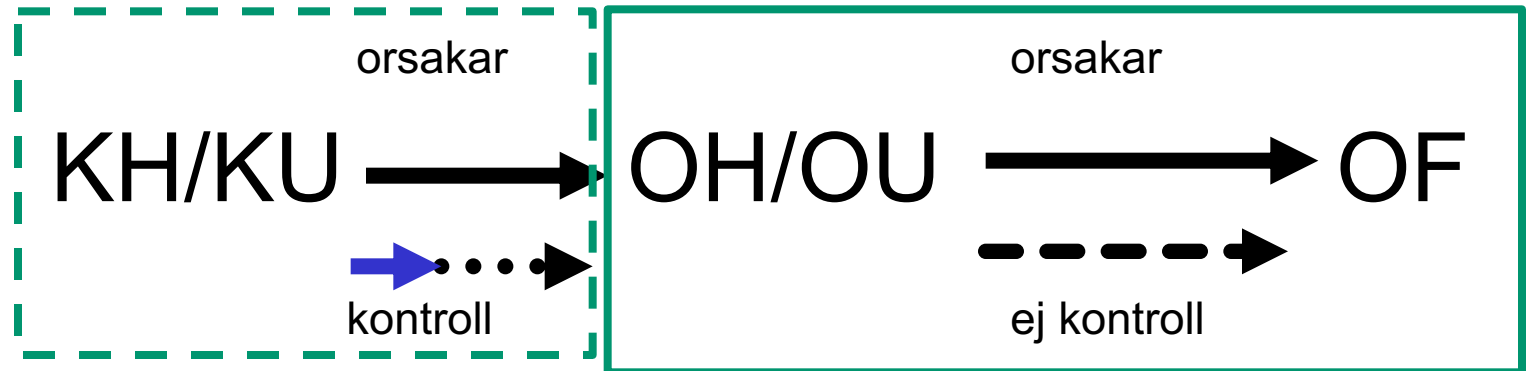
UPPSALA
UNIVERSITET

TYPFALL 3

Föregående gärningsculpa

TVÅ SORTERS CULPA

1. Vad tar bedömningen sikte på?

- (a) *Gärningen* och dess följder (**gärningsculpa**)
- (b) *Gärningsmannens insikter* om gärningen och dess följder? (**personlig culpa**)

2. Vad hade aktsamhet lett till?

- (a) *Skada* skulle inte ha inträffat? (**gärningsculpa**)
- (b) *Insikt* om att gärningen skulle kunna leda till skada (**personlig culpa**)

PERSONLIG CULPA

- Ett skuldrekvisit
- Prövas på B1-nivån

1. MEDVETEN OAKTSAMHET

- **Inser risken** (misstanke) för F
- **Ej likgiltig inför F** (jfr likgiltighetsuppsåt)

2. OMEDVETEN OAKTSAMHET

- **Okunnig eller i villfarelse** om F eller O
- **Borde ha insett**

Orsakssambandet vid omedveten oaktsamhet

orsakar

KH/KU → **OF**

GM tänker inte efter,
gör inte kontroller,
skaffar sig inte
kunskap etc.

GM blir **okunnig** eller
hamnar i **villfarelse**
(felaktig tro) om att han
kommer att orsaka F

OMEDVETEN OAKTSAMHET

Tvåstegsprövning:

1. Orsaksledet

- Vad skulle gärningsmannen ha gjort för att komma till insikt? (Tänkt efter, gjort kontroller, skaffat information etc.)

2. Klandervärdhetsledet

- Hade gärningsmannen förmåga och tillfälle att göra detta?
- Kan det begäras av honom att han gjorde det? (Borde han ha gjort det?, Kan GM klandras?)

BEDÖMNINGSGRUNDER

1. Konformitetsprincipen
2. Individuell prövning i situationen
 - beakta alla svagheter hos GM, som dålig syn, hörsel, intelligens, paniktillstånd, chock etc.
3. Generaliserade standarder
 - Objektiviserade krav på vad man allmänt sett kan kräva av människor (att vara uppmärksam, bruka sitt förstånd, vara försiktig etc.)
4. Förtroendegrundsatsen
5. Övertagandegrundsatsen